# משנה ברורה — הקדמה להלכות שבת



כתיב בתורה זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד וגו' כי ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ וגו' הורה לנו הכתוב בזה שענין שבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחודש וכיון שברא הכל הוא אדון על הכל ואנחנו עבדיו ומחוייבים לעשות רצונו ולעבדו בכל גופינו ונשמותינו וממונינו כי הכל שלו והזהירה התורה על שמירת השבת י"ב פעמים ואחז"ל כל המשמר את השבת כאלו מקיים כל התורה וכל המחלל השבת כאלו כפר בכל התורה כולה והכל מטעם הנ"ל דהוא שורש האמונה:

וכעין זה איתא ג"כ במ"ר פרשה בשלח א"ר אלעזר בר אבינא מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצות. בתורה מנין שבשעה ששהא משה לומר להם מצות שבת א"ל הקב"ה עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי וגו' מה כתיב אחריו ראו כי ד' נתן לכם השבת ובנביאים מנין שנאמר וימרו בי בית ישראל במדבר בחוקותי לא הלכו מה כתיב אחריו ואת שבתותי חללו. בכתובים מנין שנאמר ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם מה כתיב אחריו ואת שבת קדשך הודעת להם אמר הקב"ה לישראל אם תזכו לשמור שבת מעלה אני עליהם כאלו שמרתם כל מצות שבתורה ואם חללתם אותו מעלה אני עליכם כאלו חללתם כל המצות וכן הוא אומר שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע וכו' עיי"ש.

וראה את חומר העוון שיש באיסור חילול שבת דהלא ידוע שיש כמה חלקי עונשים על העונות יש ענינים שכשהאדם עובר עליהן הוא רק איסור עשה בלבד חמור מזה העונות שיש עליהן איסור לאו חמור מזה העונות שיש עליהן מיתה בידי שמים חמור מזה העונות שיש עליהן עונש כרת חמור מזה אותן שיש עליהן מיתה בידי אדם והוא מיתת חנק למעלה מזה אותן שעונשן הוא הרג בסייף למעלה מזה אותן שמיתתן בשרפה למעלה מכולם אותן שמיתתן בסקילה כי היא החמורה שבמיתות ועל עון חילול שבת במזיד הלא מיתתו הוא בסקילה.

ונוכל לראות עוד את חומר העון שיש באיסור חילול שבת דהלא בכל העונות לבד מאיסור עבודת כוכבים קי"ל דאם הוא מומר ח"ו לאחד מהם אינו מומר לכל התורה ואלו באיסור שבת קי"ל בסימן שפ"ה ס"ג דאם הופקר אצלו איסור שבת ועובר עליו כמה פעמים בפרהסיא הוא מומר לכל התורה ודינו כעובד כוכבים ממש. ואם הוא דר עם ישראל ברשות אחד צריך לשכור ממנו הרשות כמו אם הוא דר עם העו"ג ואם שחט אף שאיש ישראל אחר עומד עליו ורואה ששחט כדין אפ"ה שחיטתו נבלה גמורה מטעם דהוא אינו בר זביחה כלל כדאיתא בפוסקים וטעם לכל זה הוא דהמחלל את השבת כופר במעשה בראשית כמו עובד כוכבים וע"כ גם עונש מחלל שבת הוא בסקילה כעובד כוכבים וכשהוא בלי התראה הוא עכ"פ בכרת מכל זה יוכל האדם לראות את גודל הענין של שבת וכן יש עוד כמה מאמרי חז"ל המפליגים מאד בעון חילול שבת. וז"ל הרמב"ם פ"ל מהלכות שבת, השבת ועבודת כוכבים כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה והשבת הוא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים ושניהם כעובדי כוכבים לכל דבריהם וכו' ע"ש.

וגם צריך לדעת הרמ"ח מצות שבתורה שהטיל הש"י על האדם לזוכרם ולשמרם הוא נגד הרמ"ח אברים שבאדם וכי היכי דבאברים נמצא אברים שונים יש שאין הנשמה תלויה בהם כמו היד והרגל וכדומה דאף אם יחסרו אף שההפסד הוא רב מאוד מאוד אעפ"כ נקרא רק בשם בעל מום ויש שע"י חסרונותיו אינו יכול לחיות על פני תבל כגון שניתז ראשו או שנקרע סגור לבו ששם הוא מקור החיים כן הוא ג"כ בעניני מצות הש"י שעליהן ג"כ כתיב אשר יעשה האדם וחי בהם ונאמר כי היא חייך ואורך ימיך ועוד פסוקים הרבה כהנה המורים לנו כי עיקר חיי הנפש לעוה"ב תלוי בקיום התורה יש מצות שאפילו אם פשע האדם ועבר עליהם הוא נקרא לעוה"ב רק בשם בעל מום [וגם זה גנאי גדול הוא לנצח דידוע מה שכתב הרח"ו בשער הקדושה וכן הגר"א במשלי דהחבלה ימצא לנצח בנפשו באותו האבר שפשע בו על רצון הש"י ונמצא דאם לא הניח תפלין אף אם יקיים כל המצות יהיה בעל מום בידו ונמצא כשיקום לעת התחיה כל ישראל יעמדו חיים וקיימים בכל אבריהם והוא יהיה בעל מום ביד השמאלי הזה לנצח דבזכות מצות התורה שאדם מקיים באבריו הם זוכים לחיות לעתיד חיי עולם כל מצוה שברמ"ח מצות מחיה את האבר שברמ"ח השייך לו וכמו שאנו אומרים וחיי עולם נטע בתוכנו וכיון שעבר בשאט נפש על המצוה ההוא אין לו מי שיחיה את האבר ההוא וכמה יתמרמר אח"כ האדם ההוא ע"ז שהכל ידעו את גודל המרותו בד' במצות תפילין וכן כה"ג אם יהיה בעל מום בשאר איברים ע"י שארי דברים שקלקל וכמו דאיתא בתרגום קהלת על הפסוק סוף דבר הכל נשמע דהיינו שלבסוף הכל יתפרסם לעיני כל וע"כ את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם ור"ל שמהרמ"ח מ"ע ושס"ה לאוין

שנשמר האדם בימי חייו יבנה לעתיד כל האדם ונמצא כשיקום ויהיה בעל מום באיזה אבר או שיתקלקל לו איזה גיד מגידיו [המכונים נגד שס"ה לאוין שבתורה] יתבוננו הכל איזה מ"ע או לאו עבר בשאט נפש וכמה קלון וכלימה יסבול עי"ז לנצח] ויש ענינים שהם נגד הראש והלב שהם עיקר חיות נפש הקדושה כמו אמונה בד' ובתורתו וענין שמירת שבת דהוא ג"כ יסוד האמונה דאם יחסר לו ענינים ההם כבר נסתלק כל עיקר החיות מנפשו הקדושה וכשהוא חי בעוה"ז הוא חי רק בנפש הבהמית שלו ולא יהיה לו במה להקים בעת התחיה.

וזכות שמירת שבת כהלכה מועיל למחול לו על כל עונותיו כמ"ש בגמרא כל המשמר שבת כהלכתו אפילו חטא כדור אנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע אל תקרי מחללו אלא מחול לו ומה שאמר כהלכתו משום שידוע שיש ל"ט אבות מלאכות ובכל אב כמה וכמה תולדות ובירושלמי פרק כלל גדול איתא דר' יוחנן ור"ל דייקו כ"כ עד שמצאו בכל אב ל"ט תולדות ולזה רמז הגמרא שישמור שבת כהלכה דהיינו שלא לחלל אותה בשום פרט.

אך באיזה ענין נוכל לבוא לזו המדרגה שישמור שבת בכל פרטיו העצה היעוצה לזה שיראה לזרז את עצמו ללמוד הלכות שבת ולחזור עליה תמיד כדי שידע האסור והמותר דאל"ה אפילו אם ילמוד כל ענינים המוסרים המזרזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו וכדאיתא במדרש משלי לדעת חכמה ומוסר אם יש בידו של אדם חכמה הוא יכול ללמוד מוסר ואם אין בידו של אדם חכמה אין יכול ללמוד מוסר והכונה דאם הוא טועה בעיקר הענין שחושב שאין זה בכלל איסור מה יועיל לו המוסר בזה וה"נ בענייננו אם הוא חושב על איזה דבר שאין זה בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר [הדמיון כגון שקרה לו הפסד פתאום שמרדו בהמותיו וברחו להן בשבת או אווזין ותרנגולין שקנה זה מחדש ולא הורגלו בבית וברחו מה מאוד נקל לו להכשל באיסור צידה דאורייתא כשיתפסם וגם אמירה לנכרי לתפסם בידו לא הותר בכגון זה ואלו היה לומד הדין היה יודע אופן המותר והיינו שיאמר כל המציל אינו מפסיד או שיאמר לנכרי שיכניס האווזין ותרנגולין למקום דלית ביה צידה דאורייתא כגון בבית גדול שאינו קל לתפשם אף אחר שיכניסם וכמו דאיתא בגמרא דהיכא דלא מטי לי' בחד שיחיא לית ביה צידה דאורייתא. או דרך משל שקרה שנדלקה המפה שעל השולחן בשבת הנה אדם בהול על ממונו יתכן שמפני זה ימהר לכבות גם כי יודע שהוא אסור והכל מפני שאינו יודע אופן המותר אבל אם הוא לומד הלכות שבת ידע אופן המותר בזה דהיינו שישפוך מים על המקום שלא אחז האש או שיקרא לעו"ג לכבות. וכן באיסור בורר מצוי מאוד להכשל מפני חסרון ידיעה ד"מ כשיש לו בשר של שני מיני עופות מחולקין ורוצה לברור מין אחד מחברו ולהניחו אלאחר זמן דאיסור גמור הוא כמבואר בפוסקים אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכול עכשיו והשאר ישאר ממילא וכן ללקוט השומן שעל החלב [שקורין סמעטענ"ע] בצמצום יש בזה משום בורר אלא יניח מעט לצד החלב או שיקח מהחלב עמה ועוד כמה וכמה הלכות בעניני בורר. וכן במלאכת דש ולישה ומלבן ובשארי אבות מלאכות ומי שלא למד יוכל בנקל להכשל בהן שנמצא בכל אחד כמה פרטי הלכות שנוגע באיסור דאורייתא ופרט בענין בישול ושהיה והטמנה הוא הלכתא רבתי מאוד בהרבה חלוקי דינים הנוגע למעשה] וכבר העיד בנו הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערת הדבש כי א"א כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בוריים היטב היטב.

והנה אחת מהסבות אשר ימנע להעולם הידיעה בהלכות שבת הוא מפני שהלכה חמורה היא מאוד וא"א להבינה היטיב מתוך השו"ע אם לא שידע מתחלה מקורי הדין מגמרא ופוסקים ולזה אין לאדם פנאי בזמנינו מפני רוב הטרדה ומצוקות הזמן בעו"ה לבד מה שיש כמה חלוקי דעות בין הפוסקים בכל פרט ופרט וכאשר הארכתי בהקדמתי לחלק הא' עי"ש לזאת קמתי ונתעוררתי בעזה"י לבאר גם הלכה זו החמורה כל דין ודין בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים. גם יבואר בו מסקנת האחרונים להלכה על כל פרט שנחלקו בו הפוסקים הקודמים גם בכמה מקומות החמורין [כמו בסימן רמ"ג רמ"ד רמ"ח רנ"ג רנ"ד ועוד בהרבה והרבה סימנים] עשיתי פתיחה מתחלה כדי שיהיה בנקל אח"כ להבין דברי השו"ע ובכמה אבות מלאכות לקטתי את השרשים מדברי הרמב"ם ושארי הראשונים כדי שידע ההלכה על בוריה גם קבצנו בו מספרי אחרונים עוד כמה ענינים חדשים המצויים בזמנינו למעשה.

ואקוה בעז"ה שמי שילמוד עתה ההלכה ידע כל דין בטעמו ונימוקו להלכה ולמעשה וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר ד' לכונן חבורות ללמוד הלכות שבת כדי שלא יכשלו בם וכדאיתא בילקוט ר"פ ויקהל א"ל הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת וידוע ששמירת שבת כתקונה הוא קירוב לגאולה כמו שאחז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין שנאמר וכו':